

เปปไทด์ต้านจุลชีพ

อนาคตใหม่ของการรักษาโรคติดเชื้อ

สรศักดิ์ อินทรสุด

คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สารบัญ

คำนิยาม	I
คำนำ	II
สารบัญ	IV
สารบัญภาพ	X
สารบัญตาราง	XI

บทที่ 1	ประวัติการค้นพบ คุณสมบัติทั่วไป และฤทธิ์ของเปปไทด์ต้านจุลชีพ	1
1.1	บทนำ	2
1.2	ประวัติการค้นพบเปปไทด์ต้านจุลชีพ	3
1.3	คุณสมบัติทั่วไปของเปปไทด์ต้านจุลชีพ	5
1.4	โครงสร้างทุติยภูมิของเปปไทด์ต้านจุลชีพ	5
1.4.1	เปปไทด์ที่มีโครงสร้างเกลียวแอลฟา-เฮลิคซ์ (alpha-helical peptides)	5
1.4.2	เปปไทด์ที่มีโครงสร้างบีตา-ชีต (beta-sheet peptides)	7
1.4.3	เปปไทด์ที่มีโครงสร้างสายตรง (extended peptides)	8
1.4.4	เปปไทด์ที่มีโครงสร้างผสม (alpha-helix and beta-sheet peptides)	8
1.5	กลไกการออกฤทธิ์ของเปปไทด์ในการฆ่าเชื้อจุลชีพผ่านทาง การทำลาย เซลล์เมมเบรน	9
1.6	แบบจำลองการทำลายเชื้อของเปปไทด์ต้านจุลชีพผ่านเซลล์เมมเบรน	10
1.6.1	แบบจำลองถังไม้ (barrel-stave model)	10
1.6.2	แบบจำลองพรม (carpet model)	10
1.6.3	แบบจำลองรูหนอน (toroid หรือ wormhole model)	10
1.7	กลไกการออกฤทธิ์ของเปปไทด์ในการฆ่าเชื้อจุลชีพผ่านทาง สารชีวโมเลกุลภายในเซลล์	12

สารบัญ

1.8	การเลือกจับของเปปไทด์ด้านจุลชีพ	14
1.9	ฤทธิ์ของเปปไทด์ด้านจุลชีพนอกเหนือจากการทำลายเชื้อก่อโรค	14
1.9.1	การยับยั้งการเจริญของเซลล์มะเร็ง	14
1.9.2	การลดชีวพิษซึ่งเกิดจากแบคทีเรีย	16
1.9.3	การยับยั้งการสร้างไบโอฟิล์ม	17
1.9.4	การกระตุ้นเซลล์ในระบบภูมิคุ้มกันและควบคุมระบบภูมิคุ้มกัน	19
1.9.5	การกระตุ้นการสร้างหลอดเลือดใหม่และการสมานแผล	19
1.9.6	การยับยั้งสเปิร์มโดยเปปไทด์ด้านจุลชีพ	21
1.10	บทสรุป	24
	เอกสารอ้างอิง	25

บทที่ 2 เทคนิคในการค้นหาเปปไทด์ต้านจุลชีพ 35

2.1	บทนำ	36
2.2	เทคนิคที่ใช้ในการค้นหาเปปไทด์ด้านจุลชีพ	36
2.2.1	การค้นหาเปปไทด์ด้านจุลชีพด้วยเทคนิคสปอต-ออน-ลอน (spot-on-lawn assay)	36
2.2.2	การค้นหาเปปไทด์ด้านจุลชีพด้วยเทคนิคดิฟฟิวชัน (diffusion method)	37
2.2.3	การค้นหาเปปไทด์ด้านจุลชีพด้วยเทคนิคอะการ์-โอเวอร์เลย์ (agar-overlay assay)	39
2.2.4	การตรวจหาเปปไทด์ด้านจุลชีพโดยอาศัยคุณสมบัติของ เอนไซม์บีตา-ดี-กาแลคโตซิเดส (beta-D- galactosidase)	41
2.2.5	การตรวจหาเปปไทด์ด้านจุลชีพด้วยเทคนิคฟาจดีสเพลย์ (phage display) ร่วมกับการใช้ผงแม่เหล็กสังเคราะห์จาก แบคทีเรีย (bacterial magnetic particles)	43

สารบัญ

2.2.6	การตรวจหาเปปไทด์ต้านจุลชีพด้วยการใช้หนอนตัวกลม Caenorhabditis elegans	44
2.2.7	การตรวจหาเปปไทด์ต้านจุลชีพด้วยการใช้โครมาโตกราฟีแบบ เยื่อบาง (thin-layer chromatography) ร่วมกับการทดสอบ กับเชื้อจุลชีพโดยตรง (direct bioautography)	46
2.2.8	การตรวจหาเปปไทด์ต้านจุลชีพด้วยการใช้เทคนิคสปอต (SPOT)	49
2.3	บทสรุป	52
	เอกสารอ้างอิง	53

บทที่ 3 การใช้รีคอมบิแนนท์ดีเอ็นเอเทคโนโลยีในการสังเคราะห์ เปปไทด์ต้านจุลชีพ 57

3.1	บทนำ	58
3.2	เชื้อจุลชีพ	60
3.3	กลยุทธ์ในการออกแบบเปปไทด์ต้านจุลชีพเพื่อให้มีการแสดงออก ในแบคทีเรีย	61
3.3.1	การแสดงออกของเปปไทด์ต้านจุลชีพโดยตรง	61
3.3.2	การแสดงออกของเปปไทด์ต้านจุลชีพโดยอาศัยการใช้โคดอน ที่เหมาะสม (codon usage)	62
3.3.3	การแสดงออกของเปปไทด์ต้านจุลชีพหลายชิ้นเรียงต่อกัน	64
3.3.4	การแสดงออกของเปปไทด์ต้านจุลชีพแบบลูกผสม (hybrid antimicrobial peptide)	64
3.3.5	การแสดงออกของเปปไทด์ต้านจุลชีพโดยให้มีการนำส่งออก นอกเซลล์แบคทีเรีย	65
3.3.6	การแสดงออกของเปปไทด์ต้านจุลชีพโดยอาศัยเปปไทด์หรือ โปรตีนเชื่อมต่อ	66

สารบัญ

3.3.7	การใช้ตัวเชื่อมต่อเพื่อส่งเสริมให้มีการแสดงออก ในรูปที่ไม่ละลายน้ำ	69
3.3.8	การใช้ตัวเชื่อมต่อเพื่อส่งเสริมให้มีการแสดงออกในรูปละลายน้ำ	69
3.3.9	การใช้ตัวเชื่อมต่อที่สามารถตัดแยกเปปไทด์ด้านจุลชีพออกได้เอง	70
3.3.10	การใช้ตัวเชื่อมต่อที่สามารถตรวจสอบการแสดงออก ของเปปไทด์ด้านจุลชีพ	73
3.4	บทสรุป	76
	เอกสารอ้างอิง	77
บทที่ 4	เปปไทด์ต้านจุลชีพจากพืช	83
4.1	บทนำ	84
4.2	เปปไทด์ต้านจุลชีพในพืช	85
4.2.1	ไทโอนิน	85
4.2.2	ดีเฟนซิน	87
4.2.3	wเปปไทด์คล้ายเฮเวอีน	90
4.2.4	นีออตินและไซโครไทด์	95
4.2.5	แอลฟา-แฮพทิน	100
4.2.6	สเนกิน	102
4.2.7	โปรตีนนำส่งไขมัน	102
4.2.8	เปปไทด์ต้านจุลชีพอื่น ๆ ในพืช	104
4.3	บทสรุป	106
	เอกสารอ้างอิง	106

สารบัญ

บทที่ 5	เปปไทด์ต้านจุลชีพกับโรคติดเชื้ออุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ	113
5.1	บทนำ	114
5.2	โรคติดเชื้ออุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ	115
5.2.1	เปปไทด์ต้านจุลชีพกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)	115
5.2.2	เปปไทด์ต้านจุลชีพกับวัณโรค	117
5.2.3	เปปไทด์ต้านจุลชีพกับไขหวัดใหญ่	120
5.2.4	เปปไทด์ต้านจุลชีพกับไข้ซิกา	121
5.3	บทสรุป	123
	เอกสารอ้างอิง	123
บทที่ 6	การประยุกต์ใช้เปปไทด์ต้านจุลชีพทางคลินิก	129
6.1	บทนำ	130
6.2	การจัดแบ่งระดับการทดสอบทางคลินิก	131
6.2.1	การทดสอบก่อนคลินิก (pre-clinical trial)	131
6.2.2	การทดสอบทางคลินิกระยะที่ 0 (clinical trial phase 0)	131
6.2.3	การทดสอบทางคลินิกระยะที่ 1 (clinical trial phase 1)	131
6.2.4	การทดสอบทางคลินิกระยะที่ 2 (clinical trial phase 2)	132
6.2.5	การทดสอบทางคลินิกระยะที่ 3 (clinical trial phase 3)	132
6.2.6	การทดสอบทางคลินิกระยะที่ 4 (clinical trial phase 4)	132
6.3	เปปไทด์ต้านจุลชีพที่อยู่ในช่วงการทดสอบก่อนคลินิก	132
6.3.1	เอ็มยู 1140	132
6.3.2	อะรีนิซิน	133
6.3.3	เอชบี 1345	133

สารบัญ

6.4	เปปไทด์ต้านจุลชีพที่อยู่ในช่วงการทดสอบทางคลินิกระยะที่ 1	134
6.4.1	แลคโตเฟอรีซิน 1-11	134
6.4.2	ดับเบิลยูเอพี-8294 เอ 2	134
6.5	เปปไทด์ต้านจุลชีพที่อยู่ในช่วงการทดสอบทางคลินิกระยะที่ 2	135
6.5.1	แอลแอล-37	135
6.5.2	โนเวคซาติน	135
6.5.3	พีเอซี-113	136
6.5.4	โอเพบาแคน	136
6.5.5	ซี 16 จี 2	137
6.5.6	เมลิมิน	137
6.6	เปปไทด์ต้านจุลชีพที่อยู่ในช่วงการทดสอบทางคลินิกระยะที่ 3	138
6.6.1	ไอเซกาแนน	138
6.6.2	โอมิกาแนน	138
6.6.3	เพคซิกาแนน	139
6.6.4	ซูโรโตมัยซิน	139
6.6.5	ดัสควอไทด์	140
6.7	บทสรุป	141
	เอกสารอ้างอิง	144

ผลงานวิชาการประกอบการเขียนหนังสือ	153
ดัชนี/INDEX	155